

№ 20

წლიურად 5 მ., ნახევარ წლით 3 მ., ცალკე ნომერი 10 კ. ხელის მოწერა მიიღება დრ. საზ. კანტორაში იოსებ იმედაშვილთან. Тифლისь, Редакция «Театри да Цховრება»

Иос. Зах. Имедашвили

ხელის მომწერთ ვთხოვთ ფულის შემოტანა დააჩქარონ.

— * შინაარსი იხილ, ბოლომე * —

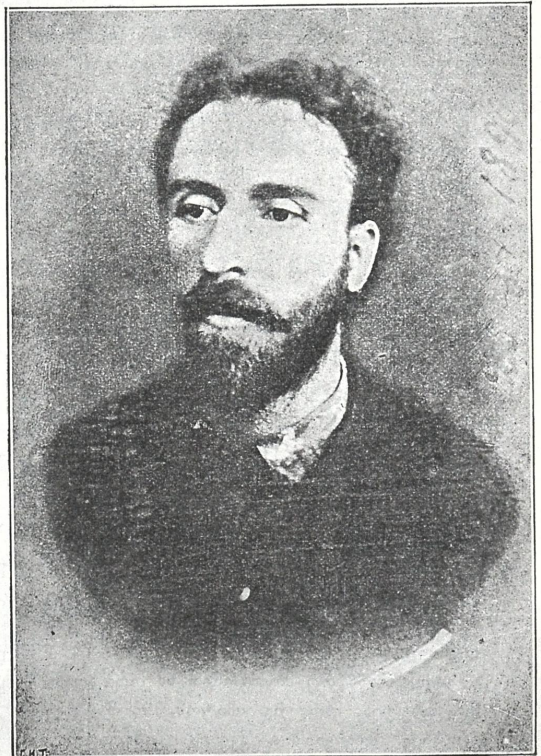
იოსებ დავითაშვილი (1850—1887)

23 მაისი 1910 წ.

ხალხის გულის იოსებ დავითაშვილი და მესაიდუმლენი. ეგ. ნინოშვილი—აი ორი გამოძახილი ჩვენის მრავალტანჯული მშრომელი ხალხისა, ორი მკეჭარე და უკვდავი ხმა მარად დევნილ-შევიწროვებულთა, ალტყინებული სულითა...

ორი სხვა და სხვა კუთხის,—იმერეთის და ამერეთის,— მაგრამ ერთის ქვეყნის შვილი, ერთის ძუძუთი გაზრდილი, ორავე ერთნაირად ცხოვრების შხამ-ნაღვლეში გამოწრთენილი, ქვეყნის მოწინავეთაგან ორივე მულამ ერთნაირად შევიწროვებული, იკვლევდა ცხოვრების გზას, საკაცობრიო იდეალებს.

ორივე ერთნაირად მოსთქვამს თავის მშობელი წოდების ბედსა და უბედობას და უკეთესის მომავლისაკენ მოუწოდებს ყოველს, ვისაც გულში არ ჩაქრობია უკეთესი მერმისის რწმენა.

ევნატე ნინოშვილი (1867—1894)

თანამედროვე საზოგადოებრივი წყობილება, ლითონისა და უფლებების ბატონობა, ცხოვრების მუხრუჭი ორივეს დედინაცვლურად მოეპყრა, მაგრამ მათ შინც გულში არ ჩაიქრეს სიყვარული უმადლესისა, უმშვენიერესისა, უდიდებულესისა და ცრემლითა და სისხლით აპოხიერებდნენ თავიანთს უკვდავს ცხოვრებას, სულიერ მისწრაფებას...

გურული ღარიბი გლეხის ინგოროყვას შვილმა—ევნატე ნინოშვილმა და ქართლელი გლეხის ნაშობმა—იოსებ დავითაშვილმა ჰანგი

ჰანგს შეუხმატბილეს და შრომის შეიღოთა ტკბილ-მწარე სიმღერა შექმნეს...

ოსებ თავითაშვილი ოთხმოციან წლებში — „ტეტითა მოტრფილეობის“ ხანაში — გაიფურჩქნა, ეგ. ნინოშვილი ოთხმოცდაათიან წლებში — მუშათა ამოძრავების ხანაში — გადაიშალა... ერთს მეორე არ ენახა, მაგრამ ორივეს ჩანგის სიმებმა ერთი და იგივე ხმა გამოსცა, რომელიც მოგვიწოდებს ცხოვრების განკარგებისაკენ.

სამოცი წელიწადია, რაც ოსებ დავითაშვილი დაიბადა, თითქმის მეოთხედი საუკუნე — რაც გარდაიცვალა; თექვსმეტი წელიწადია რაც ეგ. ნინოშვილის გვემულ-ტანჯული სხეული მიისვენა გურიის მიწა-მშობელმა, სწორედ იმ დროს, ოდეს მისი ნატვრა-ოცნება ფრთებს ისხავდა...

და დღემდე კიდევ ღირსეულად ვერ შეგვიძია ამ ძვირფას ადამიანთა სამარენი... მაგრამ...

ის, ვის ბედსა და უბედობასაც ამ ორი მწერლის ჩანგი უმღერდა, სულიერად ჯერ კიდევ ღრმა ძილშია...

ის, ვისაც ამ ორი მწერლის კალამი ჰგმირავდა, მაინც და მაინც მადლობით არ მოიხსენიებს ამ თვით-განვითარებულთ, აზრის მეზობლთ, ქვეყნის ჭირისუფალთ, არამც თუ ძველი დაუდგას...

ჩვენ აქ მიზნად არა გვქონია განგვებილია ი. დავითაშვილისა და ეგ. ნინოშვილის ლიტერატურული მოღვაწეობა. ი. დავითაშვილის თხზულებას წინ უძღვის მისი შრომის განხილვა და ეგ. ნინოშვილის თხზულებას — ეგ. გომართელის საუცხოვო წერილი „ხალხის გულის მესაიდუმლე“.

ყოველი დაინტერესებული და ფხიზელი ადამიანი განიხილავს მათ და გაიცნობს, თუ ჯერ კიდევ არ იცნობს, და დაინახავს, რა უღრმოდ დასასმარა ეს ორი გულ-წრფელი, სვეტაკი გრძნობის ადამიანი, მართლა და დევნილთა და შევიწროვებულთა გულის მესაიდუმლე...

და ახლა თუ მოვიგონეთ ამ ორი ადამიანის სახელი, მხოლოდ იმიტომ, რომ კიდევ ერთხელ აღგვენიშნა ჩვენის საზოგადოების გულცხოვრობა თავის მოღვაწეთამდლი...

ყოველი ადამიანი, ვინც შეგნებით ცხოვ-

რობს და მოაზროების უნარს არ არის მოკლებული, ყოველნაირი საშუალებით ეცდება მათს ხალხში გავრცელებას, მათის იდეების მასაში გაღრმავებას...

მონაც მღერის

მონაც მღერის, როს ბატონი თავზე ადგა, თავს დაჰყვირის, როცა მიიმე უღელს ათრევს მონაც მღერის და იცინის.

ეს სიმღერა, იღუმალი, მის ფიქრია და იმედი. ამ ხმაში სცემს იგი ჩაქუჩს, იქ იწვრთება მისი ბედი!

ამ ჰანგებში იღვრება მხამნაღველი, მისი დარდი, და მასშივე იფურჩქნება მის ია და მისი ვარდი!

ღიახ, მღერის, როს ბორკილი ამძიმებს და უხრის ქედსა, — ასე ვეფხვი ბრძოლის ველზე სანახტომოდ იგრებს წელსა!

ი. ევლოშვილი

ჩემი შენიშვნები

3 *)

ერთ-ერთ ხელის შემშლელ და დამაბრკოლებელ მიზეზად ჩვენი თეატრისა... როგორ გვგონიათ, რა მიზეზია?

— ანტრეპრენიორობა ჩვენის დრამატული საზოგადოებათა.

ეს თითქო საკვირველია ერთის შეხედვით მაგრამ ვინც საქმესთან ახლო მივა და დაუკვირდება, არ შეიძლება არ დამეთანხმოს.

საკვირველი კია, იმიტომ, რომ ის დაწესებულება, რომელიც დამზარე უნდა იყოს ხელის შემშლელი გამოდის. მაგრამ ცხოვრება უყვარს ხოლმე ესეთი ირონია და, შეიძლება

*) საიამოვნებით ვებქდავთ ამ წერილს, თუმც: პატრიცემულ ავტორის ზოგიერთ მოსაზრებას არ ვეთანხმებით.

სხვაზე მეტად ამ საქმეში გამოიჩინა კიდევ თავის დაცინვის ძალა.

მათი ხელის შემშლლობა კი — თუ შეიძლება ასე ითქვას — ჩემის ფიქრით, აი რაში გამოიხატება:

შესდგება თუ არა რომელიმე კომიტეტი დრ. საზოგადოებისა და აიღებს თუ არა ანტრეპრისას, იგი მაშინვე, რაღაც მანქანების ძალით, პირდაპირ მოხელეთა კრებულად იქცევა, რომელიც ბიუროკრატიულ დაწესებულებად.

ფრაზები დიდია — სამშობლოს სიყვარული, სცენის აყვავება, შრომის საქიროება და სხვა. საქმე კი „ჩინოვნიკურია“, ფორმალისტური, ყოველი მათი მოსამსახურე, უმაღლეს მსახიობიდან დაწყებული, უმაღლეს სცენის პაიკამდე, ცხადია გრძნობს, რომ მას ვიღაც უფროსი გაუჩნდა, მაგრამ უფროსი მმა კი არა, ან საპატიო მამა, რომლის გამოცდილებას შეიძლება ყური მიუვდო და სასარგებლოთ გამოიყენო. არა, გაუჩნდა „ნაჩაღნიკი“ ამ სიტყვის სრულის რუსულის მნიშვნელობით. მსახიობიც მათთან თავის თავს პაწია მოხელედ გრძნობს და მათ შორის — მოანტრეპრენიორე კომიტეტისა და მსახიობ შორის — ჩნდება უშველებელი უბსკრული. მათ თითქო უნდა აკავშირებდეს იდეა, ერთი საქმის სამსახური, მაგრამ სინამდვილეში ეს ასე არა ხდება. კომიტეტი თითქო რაღაც განზე გამდგარი დაწესებულებაა, ოლიმპიელთა კრებული, რომელთაც, უფრო ხშირად, მხოლოდ ისა აქვთ თავის მიზნათ დასახული, რომ როგორმე და რითაც უნდა იყოს მსახიობნი გაისტუმრონ. ეს უმთავრესია. თუმცა ზოგჯერ ამასაც ვერ ახერხებენ. სხვა, მთელი სხეული საქმისა, მისი სული და გული — რებერტუარი, მსახიობთა მუშაობის ვითარება და სხვა ათასი წერილმანი და მსხვილმანი მხარე საქმისა — მისი გამკვება, აღმინისტრაცია — მუდამ-ჟამ მივიწყებულია და გადაფურჩებული. შეიძლება საქმის, ე. ი. სეზონის დასაწყისში ეს ყოველივე ქალაღზე იქმნას აღნიშნული, შეიძლება დიდის აშბითაც ექმნეს მთელი პროგრამა მუშაობისა შედგენილს დასს გამოცხადებული, როგორც რომელიმე სეფესიტყვა, მაგრამ შემდეგ კი იშვითათა, რომ მსახიობმა თუნდა უბრალოთაც ნახოს და განიცადოს სახე თავისი კომიტეტის წევრისა, განსა-

კუთრებით შემოსავალმაც თუ იკლო... ამ გვარ შემთხვევაში თითო-ოროლა გულ-შემბატკივარი კომიტეტის წევრთაგანი თუ შერჩება დასს და ძალიან ხშირად მხოლოდ თეთი დასსა და ამ თითო-ოროლას ატყდება კიდევ თავზე მთელი მორალური და ნივთიერი მარცხი სეზონისა. ასე რომ ბოლოს და ბოლოს კომიტეტს კი არ მიჰყავს სეზონი, არამედ, უფრო ხშირად, ბედის ანაბარად მიგდებულ დასს და მის რეჟისორს. ფირმა კომიტეტის რჩება, მუშაობა და ქაანის-წყვეტა კი მსახიობების.

ძალიან ხშირად კომიტეტის წევრებმა მაგ. არც კი იციან, ვინ მსახურებს მათ დასში. და, მაშასადამე, სულ არ იციან, ვინ რაშია გამოსადეგი. ამის მავალითებიც ხშირია. არ იციან დღეს რამიმართულება ესაქიროება თეატრს; რა გზას უნდა დაადგეს ან რატომ. არ იცნობენ ჩვენს და მგონი უცხო ლიტერატურასაც, მით უფრო დრამატურგის, არ იცნობენ ჩვენი მსახიობის ინტელექტს, მის ღირებულებას, მის სულსა და გულს, მის ინდივიდუალობას და ისე ეპყრობიან, როგორც რომელიმე შტაბის მწერალს, ან უბრალო ნოქარს, ზოგჯერ უარესადაც. არ იცნობენ დღევანდელ მსმენელს და მაყურებელს, არ იცნობენ მის მოთხოვნილებას, არც უწყვეტ ანგარიშს მის მორალურ ზრდას თუ ჩამოქვეითებას და მებრვე სხვა.

რატომ ხდება მერე ეს? — ამის მიზეზიც, კარგად ვიცი, უფრო ღრმაა და შორეული, მაგრამ სხვათა შორის იმიტომაც, რომ მათი არჩევანი შემთხვევითაა და არა აქვს ამ არჩევნებს არც სისტემა და არც რამე იდეა; იმიტომ, რომ ისეა დაყენებული საქმე, უმრავლესობას არ აინტერესებს დრ. საზოგადოების კრებები და არც ესწრება მას. სკრებებს კი ესწრება, ისიც მეორეს, რადგან პირველ კრებას მგონი არასოდეს საქამო რიცხვი არ დასწრება, უფრო ხშირად ვინმე გულ-შემბატკივარისაგან ძალით წამოყვანილი ისეთი წევრი, რომელმაც ქველ-მოქმედებისათვის გადაიხდა თავისი შ თუ ნ მ. და სხვა ასავალ-დასავალისა კი არა იცის-რა. კრებაზედაც უფრო ხშირად ირჩევენ ასეთ ძალით მოყვანილ პირებს, რადგან ისედაც მცირე-რიცხოვან კრებაზე მართლაც ძნელია შეარჩიო ცოცხალი, საქმის მტოდნე და მოყვარული ადამიანი. არჩევნები კი

უნდა შესდგეს და აი სდგება არეოვაგი საქმის სრულიად შეუფერებელ პირთაგან. ან და კიდევ, თუ ვისმე ერთი რამე ვოდევინი გადმოუქართულებია, ან სადმე კერძო სცენაზე ოდესმე უთამაშნია, ან ორიოდ რეცენზია დაუწერია, ესენი ხომ ყველაზე უფრო სასურველი კანდიდატები არიან ხოლმე. ასე რომ თვით ამრჩევილებიც და ამორჩეულნიც, უფრო ხშირად, იმ პირთაგან შესდგება, რომელთაც მხოლოდ საწევრო ფული აქვთ შეტანილი, თორემ ისე კი თვალსაჩინო არაფერი აერთებთ თეატრთან. მსახიობები? ესენი ხომ ღებულობენ მონაწილეობას არჩევნებში?..

მე დავესწარი ერთ კრებას დრ. საზოგადოებისას და უმრავლესობისაგან გიმოითქვა ის აზრი, რომ მსახიობთ უფლება არც კი უნდა ჰქონდეთ არჩევნებში მონაწილეობისაო. Они давлениэ произведут-ო, იმას აირჩევენ ვინც მათ მოეწონებათო. თითქო ამითი დიდი უბედურება ხდებოდას!.. თითქო სწორედ ავრ არ უნდა იყოს!.. თითქო მსახიობმა უკედ არ იცოდეს, მის საქმეს როგორი კაცი უფრო ესაჭიროება!.. — როგორ შეიძლება, იქნება მაგ. მე კომიტეტში მოვხვდე, კომიტეტმა ანტრეპრიზა აიღოს და მე კი ჩემის მომავალის ხელკვეითის აზრებს დავემორჩილო კრებაზე და საზოგადოათ ხმის მიცემის უფლება მივცეო. — მართალია, არის აქ ერთი „პუნქტი“ ცოტა საჩოთირო. ეს მომავალი „სმეტის“ დამტკიცებაა. რომელიმე არა კეთილ-სინდისიერი მსახიობი ეცდება „სმეტაში“ დასის შენახვის თანხა გააზიადოს, რომ შემდგეში თვითაც მეტი ჯამაგირი მოითხოვოს, მაგრამ ხომ შეიძლება სწორედ ამის უფლება შემოუსაზღვრონ მსახიობს. ასეა, მაგრამ მინც ხომ გესმით „ხელკვეითი“ და „ნაჩაღნიკი“. არსად, არავითარ დაწესებულებაში არა ხდება, რომ მაგ., ბუხგალტერი, კასირი და სხვები არჩევნებში მონაწილეობას ღებულობდესო. ხომ ხედავთ ცოცხალი საქმე თეატრისა როგორ ჩარჩოებშია ც თავსდება თურმე!

მაგრამ წარმოვიდგინოთ, რომ იდეალური კომიტეტი იქმნა არჩეული და ანტრეპრიზას ხელი მოჰკიდა.

თქვენა გგონიათ აქ კი წავა საქმე?

— არა, თავისს უარესს ემჯობინება, რა-ღა თქმა უნდა.

მაგრამ მისი საფრენად გაშლილი ფრთები მინც ჩაიკეცება ბიუროკრატიულ და „ნაჩაღნიკურ“ მუნდირი.

მინც უფსკრული გაჩნდება მსახიობსა და მათ შორის.

მინც ერთის მხრით უმცროსი მოხელე იქმნება, მეორე მხრით უფროსი. და ამ უმცროსს არ ექმნება უფლება თუნდა მხოლოდ იკითხოს—ეს რათ ხდება ასე და არა ისეო. ის თავის ღღეში ვერ გაივებს კომიტეტის გადაწვევებთანა მიზეხს. იგი იქმნება მუდამ ბიუროკრატიულ ჯანყითა და ბურუსით მოკული.

— თქვენ თქვენი საქმე გაკეთეთ, ჯამაგირი აიღეთ. ეს იქმნება მუდამ პასუხი.

ასე ყოფილა, ეს თვისებაა მისი. რაკი დაწესებულებაა, მოჩა და გათავდა, იქ უკვე ფორმა და რუტინა მეფდება. ამას ვერას უშველით!

რათ ხდება ეს? არ ვიცი, ადამიანს საზოგადოათ რაიმე უფლება, რაც უნდა მცირე იყოს იგი, აბრუებს თუ რა არის, მხოლოდ ეს კი ცხადია, რომ გუშინდელი საყვარელი, სათნოიანი და ხელ-მისაწვდომი ადამიანი, აქაც, კომიტეტის წევრობაშიაც ხდება ბიუკარტული, ცივ-სახიანი და ოლიმპიელი. რა თქმა უნდა გამონაკალი აქაც არის, მაგრამ, როგორც იტყვიან ხოლმე, მაშ რიდას ტიპური მოვლენა იქმნებოდა, თუ თავის გამონაკლიც არ ექნებოდა!

რამდენი რამ შეიძლებაოდა კიდევ დამესახელებინა ჩემი აზრის გასამტკიცებლათ. მე რომ „კურიოზების“ შემკრებელი ვიყო, რამდენ სასაცილო და თან სამწუშაროს, რასაკვირველია, მაგალითის მოიყვანდი კომიტეტისა და მსახიობთა დამოკიდებულებისას, მაგრამ ასეთ მემატინაობას არა ვკისრულობ, მე მხოლოდ სქემატურად მინდა ის აღვნიშნო, რასაც ვგრძნობ და რაც მოსაწონად თუ დასაწუნად მიმაჩნია.

თუ რამ „პლიუსათ“ ჩათვლება ჩვენი კომიტეტის წევრებს, ეს ისევ ის, რომ ისინი სრულიად უსასყიდლოთ მუშაობენ და, რა თქმა უნდა, არავითარი ანგარება მათ საქციელში არ ურევია. ხშირად გავგვიგონია, რომ ამისათვისაც მაღლობელი უნდა ვიყოთ მაგრამ..

ამაზე ბებერი მანდილოსანი ზრდილობა თითს მიქნევს და მეც ვჭუშმდები.

ისე კი, ჩემის ფიქრით, დრ. კომიტეტები ანტრეპრენიორობას რომ ხელს კიდებენ, დიდატდებიან. ე. ი. აცდენენ დროს. თუ მაინც და მაინც დღეს-დღეობით, ჩვენს წეს-წყობილებაში, მიუტოლებელია მათი არსებობა—მათ აქვთ მშვენიერი და ვრცელი პროგრამა. განა მათი განხორციელება უფრო საპატიო და უფრო ნაყოფიერი არ იქნება: დრამატული სკოლის დაარსება, პერიოდულ თუ სხვა გამოცემათა გაძღოლა, სტაჟენდიები და, დასასრულს, სუბსიდიის არსებულ დასისა ე. ი. დახმარება შენობით, მორთულობით და სხვ., თუ მაინც და მაინც ფულით შეუძლებელი იქნება. ჩემის ფიქრით, ამის გაძღოლა მათთვის უფრო მოსახერხებელიც არის და უფრო ადვილათ შესათვისებელიც, ვიდრე მოვლა და პატრონობა ისეთი ცოცხალი საქმისა, როგორც სეზონის წაყვანა.

მერე განა მარტო ჩვენში ასე? ყველგან, ყველგან ასე ყოფილა. გადახედეთ ყვეოპის თეატრებს, რუსეთისას. რომელი თეატრია უფრო ცოცხალი? რომელს მოუტანია მეტი ნაყოფი ხალხისათვის? რომელი ყოფილა მალაღობისა და დიდებულ იდეათა მქადაგებელი და მატარებელი?—კერძო, კერძო და კერძო. არა ხაზინისა და მთავრობისა ე. ი. „ჩინოვნიკურ“ დაწესებულებისა, არამედ თვით მსახიობთა-მხერ შემდგარის კრებულისა, თვით მოქმედთა-მხერ წაყვნილის საქმისა.

პარიზში მხოლოდ ანტუანმა გაბედა იბსენის დრამების წარმოდგენა. ვანტჟმული „კომედი-ფრანსეზ“—ის თეატრი კი ახლაც ახლოს არ იკარებს იბსენისთანა რეგულიუციონერებს. თვით ახლანდელი „შანტელერი“ როსტანისა, რომელიც რა-კი სიტყვამ მოიტანა, უნდა ვთქვა, რომ დიდათ ვააზვიადეს, თორემ ბევრს არას წარმოადგენს, მაინც კერძო თეატრში იქნა წარმოდგენილი და არა „კომედი-ფრანსეზ“-ში, თუმცა ავტორი სახელ-მოხვეჭილი მწერალიც არის და აკადემი კონსიკი.

რათა?—იმიტომ რომ იქ, როგორც არა ერთხელ მითქვამს, ერთგვარი რუტინა არსებობს, ერთგვარი ყალიბი და მაგას არ გადაცდება არაფრისათვის. ისე, როგორც მეგრული

მიწის მუშა, რაც უნდა ბევრად მარგებელია და ნაყოფიერი მცენარე მისცე დასათესად და მოსაწყვავად, თავის სიმინდს მაინც არაფერს არ ანაკვალვს. სიმინდი და სიმინდი!— გამოიფიტა მიწა, თვით სიმინდიც იმდენს აღარ იძლევა. ამერიკამ კიდევ თითქმის გამოადგენა სამთელ-ქვეყნო ბაზრიდან ჩვენებური, მაინც არა, ისევ სიმინდი, ისევ ფეკლის ლომი! არ სჯერა, რომ ჩვენი ბუნება უხვია და მრავალ-ფერი და სხვა ბებერი რამის მოყვანაც შეუძლია.

რუსეთში—გახსოვთ უთუოდ როგორის თვალითაც უყურებდენ ჩეხოვის „ვარჯიშობას დრამატურგიაში“, მაგრამ სტანისლაესკისა და ნე-მიროვიჩ-დანჩენკოს თავისუფალმა თეატრმა პირდაპირ ახალი დრამატურგი მოიპოვა ჩეხოვით და ვნახეთ კიდევ როგორი ფართო გზაც მისცეს მის მშვენიერსა და ნახს სადრამატურგო ნიქს

ასე იქ, სხვაგან, მაგრამ იქ შეიძლება „გასპეციალებასაც“ ზოგჯერ თავისი შესაწყვარებელი მიზეზიც ჰქონდეს. ერთგან რომ მაგ. მხოლოდ კლასიკების ნაწარმოებთა წარმოდგენა, სხვაგან სრულიად ახალგაზდათა და უჩინართა თეატრია შექმნილი. ეს იქ კიდევ შესაძლებელია, ისეთ ლაღსა და ღონიერს საზოგადოებაში. თუმცა თავისთავად რუტინა არასოდეს და არავისი არ არის მოსაწონი, მაგრამ მაინც ჩვენ ეს გვეთქმის, რომ „რაცა შვენის კახაბერსა—ის არ შვენის გლახა ბერსა!“

თუმცა მაინც და მაინც ასეთი ყოფილა ბედი ყველა ამ სახაზინო და ოფიციალურ თეატრთა, სამხატვრო და სამუსიკო დაწესებულებათა და აკადემიათა. გეხსომებათ, რაც მოხდა წელს პეტერბურგის სამხატვრო აკადემიაში. გამოცხადებული იყო პრემია აღექსანდრე II-ის ქანდაკებისა. უყურადღებოთ დასტოვეს დიდათ მშვენიერი და აზრიანი ქანდაკებანი პაოლო ტრუბეტკოსისა და სინაევ-ბერნშტეინისა, პრემია კი მიუსაჯეს ერთ რაღაც კახარმულ სწორედ ჩამოთლილ უზბორო და უიდგო ქანდაკებას. ვინ?—აკადემიკოსებმა. ეს მხოლოდ ჩემი აზრი არ არის, ამასვე ამბობს მთელი მოწინავე პრესა რუსეთისა, თუმცა საკმაო დახელოთ მოდლებს ამ ქანდაკებათა, რომ ცხადათ იგრძნოთ დასახელებულ ავტორთა ქანდაკების უპირატესობა.

ჩვენშიაც აქამდის რომ არსებულებოდა ერთი თავისუფალი თეატრი, უკომიტეტო და საქმის სიყვარულით შეთანხმებულ ამხანაგებისა, მე დარწმუნებული ვარ მეტი არტისტებიც გაგვიჩნდებოდნენ და მეტი ავტორებიც. მათი განვითარებაცა და ზრდაც უფრო დიდი იქმნებოდა. საკმარისია გავისვენოთ 90-იან წლებში გაჩენილი ავტორები: ხაინდრავა, ბენაშვილი, გულისაშვილი, რომელთაც ცხოვრების დაკვირვებაც ეტყობოდათ და სასცენო უნარიც დრამატურგისა. მათ რომ თავის დროზე კარგი მომვლელი ხელი შესხვედროდა, დარწმუნებული ვარ, ჩვენი დრამატურგია ახლა უფრო მდიდარიც იქმნებოდა და უფრო ცოცხალიც, ცხოვრებასთან ახლო.

თუმცა დავეთხოვოთ იმას, რაც „იქმნებოდა“. ვილაპარაკოთ იმაზე, რაც უნდა იყოს, მაგრამ ამაზედაც შემდეგ ერთ-ერთ წერილში.

შალვა დადიანი

ზღვა... ოკეანე!

(გუქდება ან. თურკუჯინის ასულის)

ზღვა... ოკეანე!

შის ჩასვლისას, ალისფერი რომ გადაჰკრავს დასავლეთის ცის კიდეზე, მშვენიერი ხარ მდორე და წყნარი!

ზღვა... ოკეანე!

როს ნახი სიო თავზე დაგქრის, გეაღერება თითქოს გიკოცნის გულსა და მკერდს, რომ მოიხვეწო, მშვენიერი ხარ — თინიერი, სანდომიანი.

ზღვა... ოკეანე!

როს ფთვარს იშლი, ტალღას აგორებ აღქაფებული და გამძვინვარებით ეხეთქები შენს წინ ამართულ სალი კლდის კედელს—თვალწარმტაცი ხარ... შიშის მომგვრელი!

ზღვა... ოკეანე!

როს ღრიალებ და თავზარსა სცემ მთელს არე-მარეს, როს უზარმაზარ ხომალდებსა შენს ტალღათ შორის ისე ისვრი, თითქო ნაფოტკო, —თვალწარმტაცი ხარ... შიშის მომგვრელი!

ზღვა... ოკეანე!

ვერას გაკლებს შენ ვერც იმ ქვეყნის,

ვერც ამ ქვეყნის ძალი და ღონე! ადამიანმა, რომელმაც ყველა დაიპოვნა და რომელსაც თვით ღმერთებიც-კი შებოქილი ჰყავს, ხელი ვერ გახლო!

შენ შენს ნებაზე ხან დამშვიდდები, დაწყნარდები, თინიერი ხდები, ხან-კი მქუხარებ, აღქაფდები, გამძვინვარდები!

ყოველი სულდგმული, ადამიანი, თვითონ ღმერთიც-კი შენ შემოგნატრის...

ჰო და ამიტომ თავყანსა გცემ, მიყვარხარ მეტად, რომ თუ ვისმესა თავისუფლება მინიჭებული აქვს და ასე ხმარობს, რომ ვერაინ ხელს ვერ შეახებს, ეს შენა ხარ, თვალწარმტაკო და მშვენიერო, შიშის მომგვრელო და დიადო ზღვავე... ოკეანე!

ვანო ბარველი

კონ. სერ. სტანისლავსკი

ვლად. ივან. ნემიროვიჩი-დანჩენკო

(დასასრული. იხ. „თეატ. და ცხოვ.“ № 19)

ახლომა გზამ ახალი მოგზაური მოითხოვა ნატურალისტურ პიესების ცრუკლასიკური პრინციპებით თამაში შეუსაბამო გახდა. სიმღერით, გაქიანურებული ლაპარაკი, თეატრალური მიხვრა—მოხვრა მწუფურებელი იყო. მიენიგვლების რეალიზმი სავსებით ვერ აკმაყოფილებდა ახალ დრამას. საჭირო იყო სინამდვილე და ბუნებრივობა არა მარტო ტენიკაში, —საჭირო იყო მსახიობი—გმირის ქეშარიტი გამოშატველი, ნამდვილი ბუნებრივი და არა ზღაპრული. ერთი სიტყვით, ახალ დრამას უნდა წარმოეშვა ახალი თეატრი. და ამ ახალი თეატრის პიონერებად გამოდიან **კონ. სერ. სტანისლავსკი და ვლ. ივ. ნემიროვიჩი-დანჩენკო.**

სამხატვრო თეატრი დაარსდა 1898 წ. მისი დევიზი იყო „გულწრფელობა და ბუნებრივობა“, ამის განხორციელება შეიძლება მხოლოდ ნატურალისტურ დრამებით და მან თავისი სახე პირველად ჰაუბტმანის პიესაში დაანახვა საზოგადოებას. პირველი გამოსვლა გამარჯვებით დასრულდა.

მსგავსად ინგლისისა, საფრანგეთისა და ჰერმანიისა, ღღემდის ჩამორჩენილმა რუსეთმაც

თავი იჩინა. სამხატვრო თეატრმა ისეთი სხივი სტყორცნა, ისეთნაირად გამოაშუქა, რომ საზოგადოება მოხიბლა, გააბრუნა. ცხად-პყო, რომ არა თუ ნატურალისტურ დრამებს—უფრო რთულსა და ძნელ პიესებსაც დასძლევდა და განახორციელებდა. მისი ესთეტიური გეგმის ქვაკუთხედი იყო „შტებკინის-ტრადიცია ჩეხოვის*)“ ახალ სამოსელში გახვეული“; რეალიზმი — იმპრესიონისტურის ელფერი; სცენიდან სინამდვილით გადმოცემა ცხოვრების არა მარტო ამა თუ იმ მხარისა, არამედ ხაზის გასმა მთელი პიესის სულიერ მდგომარეობისა.

ყოველი ახალი გზა, ახალი ამოცანა — ახალის გამარჯვებით გვირგვინდებოდა, ამ გამარჯვებით წაქეზებული სამხატვრო თეატრი წინ გაიწია. იგი ვერ დაკმაყოფილა ამ გამარჯვებამ. მისი მეთაური გრძობდნენ, რომ თანამედროვე სასცენო ხელოვნებაც მოძველდა, იგი უნდა შეიცვალოს. განახლდეს, მონახოს სულ სხვა გზა. გადავიდეს პიესების დღემამ, შემეცირდეს სცენის მორთულობა, მოისპოს დეკორაციები. ერთი სიტყვით სცენაზე გაბატონდეს მსახიობი და მხოლოდ მსახიობის თამაშობამ შეაღწას სცენის სიკალიერე და დაიპყროს მაყურებლის გონება. მათ შესცვალეს თავიანთი პროგრამა: იმპრესიონიზმს რეალიზმი ჩამოაცალეს და გახდნენ უკიდურესი იმპრესიონისტები (მეტერლინიკი „ბრმანი“, პირველი ხანა), ეწაფებიან სტილიზაციას (კ. ჰამსუნი, ლ. ანდრევეცი), — ამავე დროს იღვებენ პაუპტმანი, იბსენი, გორკი, ჩეხოვი, შექსპირი. ლ. ტოლსტოი, ა. ტოლსტოი და სხ. ამ ახლის ძებნაში იყო შეცდომები, მაგრამ ეს შეცდომებიც კი ბრძენით შემეკულნი. მეტერლინიკის „ბრმებმა“ ვერ დაკმაყოფილა მეთაურთა მისწრაფებანი, ვერ გასცა პასუხი მათ საკითხს, სამაგიეროდ მეტერლინიკისავე „იქ, შიგნით“ — ის დადგამს საზოგადოებას დაანახა, თუ რის შემძლეა სამხატვრო თეატრი და „ლურჯმა ჩინა“ — კი — რამდენად სრულ-ქმნილია სასცენო ტექნიკა. ამ ძებნაში გაატარეს სრული ათი წელი.

*) უმთავრესი სულის ჩამდგმელი სამხატვრო თეატრის რეპერტუარია ა. ჩეხოვი იყო; მისი პიესები იმდენად ბუნებრივად და უნაკლულად წარმოადგინეს, რომ დღესაც ამ პიესებს პირველი ადგილი უჭირავს და თეატრსაც სამარალიანად უწოდებს „ჩეხოვის თეატრი“.

ბევრი შრომა და ენერჯია დაიხარჯა — სამაგიეროთ იპოვნეს გზა ახალსაკენ. მეთაური და რწმუნდნენ, რომ სტილიზაციისკენ მისაღწევი გზა ერთია — შექმნან ახალი მსახიობი, მსახიობი, რომელიც გადაიქმნება იმ გმირად, რომელსაც იგი თამაშობს, გაითქვიფება როლში და სცენაზე დაიფიწყებს, რომ იგი მსახიობია, ხელოვანი: სცენაზე თამაში გულწრფელი, ბუნებრივი (Искренность, простота и правдивое переживание). ამისთვის სრულიად საჭირო არ არის მოდერნიზმი. შეიძლება დაიდგას ორიგინალური, სულ უბრალო პიესა, მხოლოდ ითამაშონ ზემოხსენებულ პრინციპებით.

1908 წ. სამხატვრო თეატრმა გადინა 10 წლის იუბილე შესცვალა თავისი რეპერტუარი და დაადგა ამ გზას.

„იღი ხანია სასცენო ხელოვნებაში საჭირო იყო რეაქცია და სტანისლავსკის თეატრმა შექმნა იგი... მან შექმნა ერთგვარი სცენიური ატმოსფერო — მსახიობთა და მაყურებელთა შორის განუწყვეტელი სულიერი კავშირი“ — ამბობს ა. გორნფელდი. მართალიც არის. სცენა და საზოგადოება, როგორც შექსპირის დროს, თითქმის ახლაც გაყოფილი იყო ორ ბანაკად. მათ შუა იღი სიკალიერე იყო. სამხატვრო თეატრმა ეს სიკალიერე ამოაგო. მაყურებლის გონება სცენაზე გაღიჭნა და სცენა და პარტერი ერთად შეაისისლხორცა. ამ ორ ბანაკთა შორის განუწყვეტელი სიკოცხლე და კავშირი — აი რა შექმნა სამხატვრო თეატრმა. საზოგადოების ყურადღება ხან აღმაჰფრენს და ხან ძირს ეშვება, მაგრამ ამ დროს იგი მაინც მთლიანია; მუდმივი, განუწყვეტელი მოქმედება, სიკოცხლე გონებას იტაცებს და იპყრობს; აქ არის რითმა მოქმედებისა. ამ რითმაში არ არის სიკალიერე. პაუზებიც სავსეა სიკოცხლით, მოქმედებით. ვერ ამორებ ვერც თვალს, ვერც გონებას.

როგორც ზევითა ვსთქვი, 17 საათის განმავლობაში ერომანეთთან ლაპარაკის შემდეგ, ამ ორმა ჰენსონმა კ. ს. სტანისლავსკიმა და ვ. ი. ნემიროვიჩი-დანჩენკომ შექმნეს ეს ხელოვნების დიდებული ტაძარი. იგი ამ ყამად მსოფლიო უკოლა ხელოვნებისა; იქ მიდიან საზღვარ გარეთელი მსახიობნი და რეჟისორნი წარმოდგენების სანახავად, იქ იკრიბებიან რუსეთის ყველა კუთხიდან მოწაფენი მიიღონ სა-

სცენო განათლება. სამხატვრო თეატრში დედგმული პიესები, მათ მიერ გიბიროვნებული ტიპები საუკეთესო ნიმუშია ყველა თეატრებისა და მსახიობათვის. კ. ს. სტანისლავსკი, გარდა იმისა, რომ ერთი უპირველესი რეჟისორია, იგი საუკეთესო მსახიობიც არის. მისგან გაბიროვნებული გმირები სრული და უნაკლოლონი არიან. თავისი რეალიზმით მუდამ ალტაცებაში მოჰყავს მაყურებელი საზოგადოება.

ვიმეორებ, ამათ შექმნეს ეპოქა, შექმნეს ისტორია სსსრკ ხელოვნებისა და რუსეთის სრული უფლება აქვს, თავი მალა ასწიოს და სამართლიანად იამაყოს თავისი ორი შვილით.

ვალ. შალიკაშვილი

სიმღერით მიხმობს

შეუბრალებლად...

ვით ნათელი მზე—მხიარული და ვითა ორბი—თავისუფალი, მიეკრძალე მდელითა შორის და სურნელოვან ყვავილთა გროვას სიხარულით ვეკანებოდი. მივტოვდი მღერით, ვით სალკლიდან დაქანებული ანკარა წყარო, მიმქონდა თან ღნენით სასვე მოსიყვარულე გული. ყვავილნი ტრფობით მიზიდავდნენ და ალტაცებით მოჯადოვებულს ტუჩთა ღიმილს ცელქად მტაცებდნენ. სამაგიეროდ მეც მიღიმოდა ყველასათვის მიუწოდებელი ცისა კამარა, გულს მიხუტებდა, ტრფობით მაესებდა მიხედლილი შუქი მთვარისა; გულ-წარმტაც ხმითა სიყვარულზე ჩამომღეროდა სიო კუდრაჰა და იმავ ჰანგზე სამლოცველოდ თვისკენ მიწვევდა ტყე ნახ შრიალით. ჰაეროვანი სპეტაკი ნისლი ვით სამოსელი, გარს მხევეურდა და მღელვარე გულს მარგალიტებად ზედ ეპკურდა. გიჟურ ოცნებით თვისკენ მიწვევდნენ მთანი მღუმარნი და, ვითა ღმერთნი უხმო ძახილით მზესთან მიყვანას მუდამ მიქაღდნენ. ვარსკვლავნი ცისკენ ნახი ციმციმით მიპატყვებდნენ და რა ვიყავი მე იმათ შორის, თუ არ უმანკო, ვით ჰეველა ჰაეროვანი—ვით მზისა შვილი? მივხტოდი მეც მხიარულად, ვით ანკარა მდელითა

შორის, სიოსთან ერთად მეც ვმღეროდი სხვა და სხვა ჰანგზე და ნისლთან ერთად საოცნებოთ მთელ ქვეყანას ვეფინებოდი... ახლა?!?

ჰნედავთ, რა მოღლილი, მოქანკული ვზივარ ტბის პირად და სვედისაგან ჩამქრალ თვლებით მეორე მწარეს შავს უფსკრულს ჩაეჩერებივარ. ტბა ცრემლისა ისეთივე მშვიდი და წყნარია, ვით შიგ ჩაშტერებული სხივი მთვარისა. იგი არადღროს არა ღელდება, რადგან ის თითონ ძლიერ ღელვისაგან გადმოქმეფილი, გადმოტყორცნილი ტალღა არის მწუხარებისა. იგი არ ღელავს, მშვიდი არის, ვით თვით სვედა გამოუთქმელი, მხოლოდ კი ზოგჯერ, როცა ჰაერში ჩემი ყვავილის მწუხარე ხმანი ჩუმად სტირიან, ისიც ოდნავ გრძობით ტორტმანებს, მაგრამ უხმო და დაეგრძობილია. მწარე დუმილით დაეკტერივარ აქედ წმინდა ტბას. უფსკრულს ზოგჯერ თვლებს ვაშორებ, მაგრამ სად წავალ, სად ვავექცევი, როცა მის პირად ყვავილი ჩემი აღმოსულია. შეუბრალებელი და მტანჯველია მშვენიებით სასვე, მზეზედ უფრო ძლიერ მნათობი ჩემი ყვავილი.

მუდამ, როცა-კი მეტად მოქანკულს თვალი საძილედ მიმელულება და ის უმანკო წარსული ღნენა თავს, ვით ოცნება, შემომხეხევა, — უცხად მის მღერა უფსკრულიდან მწარე კენესით ყურთ მომესმევა და, ვით ქარისაგან ნარნარი ნისლი, ოცნება ტბილი საღდაც მიქრება.

გავახელ თვლებს, გავვიხედავ უფსკრულისაკენ, საღდაც ყვავილი სანეტარო ციური ხმებით თვისკენ მიტაცებს, მესხის მღერით.

ოხ, რა ლამაზია, რა მშვენიერი!..

მაგრამ ვიცი, ყვავილო, რასაც ნიშნავს შენი მშვენება და სილამაზე, ვიცი, რაც არის ეშხი შენი, მაგრამ შე უღმრთო, არა გრცხვენინან, ვგრთვი საოცნებო, მეტად მხიბლავი ჩემითვე რომ ხარ? განა ამ გულმა არ წამოგშობა, ამ ცრემლისა ტბამ არ გასაზრდოვა, სულისა სიბოძომ არ გახარა მაგ უფსკრულის წინ? შენ ხომ მე გშობე ავრე ლამაზი, მე დაგბადე ნეტარება მიუწოდებელი და რა იქნება ცოტა ოდნავ რომ დამაცალო?

ჰაერში მწარე სვედა სტირს, ჩამონადენთი მძიმე ცრემლის ტბა, ვით წამებული, უმწინველად თრთის. ყვავილი-კი, ვით მზე, დღისია

მნათობი და, ვითა მთვარე, ღამის დარაჯი, სხივოსანი, ვით ღ, თისასული და ნაზი, ვით სიყვარული, თვისკენ მიძახის, გულს მიღუღებს მისი ალერსი, მისი მღერა. მაგრამ მაცალე მშვენიერებავ, მაცალე კიდევ, თუ ჩემის სევდის სურათი შენ ხარ; მაცალე, ვიდრე იმას ვიტყოდე, ოდეს გიხილე როს დაიბადე:

იმ დროს ლხენისას, როს მდებლობით შორის ყვავილთა გროვას ვუმღერდი ნანას, როს წყაროს ჩუხჩუხს სიყვარულით თავს ვეხვეოდი, გულს ვიკონებდი, იმ დროს ალერსით მზემ სხივები შემომახვია და, ვით სიყვლილმა, წყნარი ჩურჩულით გულს ჩამომღერა.

რასაცა ჰხედავ, ჩემმა ძალამ წარმოშობაო, რითაც გულს ილხენ—ჩემი არის, ამ სხივების შემოქმედიო. ახლა შენ იცი, რასაცა შეჰქმნი, რასაცა-კი მომცემ ძლიერი გრძნობის და სიყვარულის სამაგიეროდ; სიყვარული-კი, ეს-იცოდე, ისეთი მზეა, რომ შეუძლიან თვით მე ჩამაჭროს და უკეთესნი ჩემზე სხვანი აღმოაბრწყინოს.—

ვით ქანდაკება გაშტერებული წყნარად ვუსმენდი და თითო სიტყას გულში ნაკვერჩხლად ღრმად ვიკონებდი.

დახუჭულ თვალებს მიმე ცრემლი პირველად მოსწყდა, ოცნების ნისლი უშალ გაპქრა და გამორკვეულს ტკბილი ძილისგან სევდა გულს მესა...

ყვავილით მოვშორდი, მოვავშორე ცის კამარას თვალნიმ ტირალნი, და ვით ობოლი, დედამიწისთვის, მოთქმას გულისას ყური დავუგდე. აღარ ვიცოდი, სადღა იყო ჩემთვის ალაგი, აღარ ვიცოდი, რისთვის ვიყავ უკვდავ ქმყნად წარმოშობილი.

მრცხვეროდა მუდამ, უღირსად ვგრძნობდი თავს ყოველ ქამსა; მრცხვეროდა მზისა, ვარსკვლავთა სხივნი თვისი ალერსით თითქოს მხაგრავდენ, სიო-კი მუდამ რალაკ ღლინით სულს მიშფოთებდა—არ მშორდებოდა.

ცეცხლი ტანჯვასა, ვით ქარ-ბუქით გრძნობისაგან დღითი დღე ძლიერდებოდა და ჩაღვენთებულ კამკამა ცრემლებს, ვით მიწა ცის ნამს, უშალ აშრობდა.

ცეცხლის ზღვა გულმა უღონომ ვერ იქნა ველარ დასტია და მისმა ძალამ ძლიერმა გარს განანგრევად გასწია.

ვაიბო გული... მწარე ტკივილი ცის კი-

დეს უკვდავ ხმებად მოვლინა და ის ცეცხლი უფსკრულის წინ, ვით ყვავილი, მომველინა.

ოხ, რალამაზია, რა ტურფაა და რანაზა! როგორ მიძახის, გონებას მტაცებს ის მშვენიერი. მაგრამ მაცალე სხივოსანო ჩემო ყვავილო, მაცალე, თუ სურათი ჩემი სევდისა შენა ხარ, მაცალე თუ ამ გულის ფრად ხარ გადაფუჭებული; მაცალე, კიდევ მოვისმინო უკვდავი ხმანი, რომ მით ვეწამო და წამებულო მითივე დაეტკე.

ჰაერში სევდა უკვდავ ხმებად სტირს, თვალთა ნაღენი მარგალიტის ზღვა გრძნობიერად თრთის, ყვავილი-კი, ვით მშველდით მნათობი და, ვითა მთვარე—ღამის დარაჯი, სხივოსანი, ვით ღეთისა სული, და ნაზი, ვით სიყვარული, თვისკენ მიძახის, გულს მიწამებს მისი მღერა, მისი ალერსი.

ჩვენ შორის-კი უფსკრულია თვალუწვდენელი.

სქვაბი

დასავლეთ - ევროპულ მოდერნიზმში

პირითადი მოტივები

(გაგრძელება. იხ. თ. და ც. № 18.)

IV

სიცოცხლის წინაშე ძრწოლას აძლეებს მადრნისტს სინამდვილის მაკეორ ტენების გაუყვებას. ჰოფმანსტალის ზეისის „ზობიდას ქორწინების“ გმირ-ქალი ცოცხლად და ეძლევა სიყვარულს მხოლოდ ტენებით. სინამდვილე მისთვის სიხმარას. მისი საქმრო, მახუცი ვაჭარი, ქორწინების წინა დღით იგებს, რომ ზობიდას სხვა უყვარს. ვაჭარს არ სწავდა ძალით ჯანმანის დამონება; იგი ნებას აძლეებს ზობიდას დაუბრუნდეს სიყვარულს გაცნ. ქალი ესწრაფვის სიცოცხლეს, სწავდა განიცადოს რეალური ბუნაიერება... მაგრამ სიცოცხლე ზირ-მოდუშული ხედება; გზად ზობიდას თავს ესმის გაფოთრებული, მშოერი ძაღლების სროვა, ვაგზაკთა ბრბო. ბეგრი ხეტიალისა და წამების შემდეგ იგი დაწვეს იმ სხლს, სადაც ცხოვრობს მისი მთვარე. აქ ზობიდა რწმუნდება, რომ საქმრო დასატრას მას. დაავადებულია გულთ უბრუნდება ზობიდას ძველ საქმროს, მახუც ვაჭარს... და სისწრაფეითილი მალაღის კოშკიდან ძირს ღვამიწაზე ვარდება.

ამგვარად ოცნება სინამდვილეზე უკეთესი და აღმადლებული გამოდგა.

როდენასხის რომანში „მკვლარ ბრიუგეში“ ჭიუგი ვიანო თავისი კარდაცვალებული მკვლელის ტანისმოსითი რთავს ბაღყინას ქანსს. ჭიუგი ვიანის ძალიან უყვარს თავისი ცოლი; ეთქვას წუთის მისი იცნებს. ჭიუგს ღრმად სწამს, რომ მისი მთვინეობანი ერთხელაც იქნება ხორცს შეისხმენ. მაგრამ რაგადაცაღაც უყრადღებოთ შესტყერის ბაღყინის ნას სსხეს, იმდენად მძღვარია მშვენიერ ოცნებებსა და სწავლად სინამდვილის შორის განსხვავება.. და ჭიუგი ვიანო ჭკლავს თავისი ცოცხლ სტრფოს, რომ კვლავ იცნებოს მკვლარს მეგობარს.

შაბაიშეკვის რომანში „უკვდავ ზღაპარში“ ცისკიდურადან დედაშიწზე ეშკება სონკა, ესე იგი ოცნება. მას სწავია სიცოცხლე მშვენიერების სხივით ააფერადოს. მოსამსახურე ქალთა გუნდიდან ოცნებს ესმის გამაფრთხილებელი ხმა ბოჟენსია: „დაუბრუნდი შენს საუცხოვო, ჯადოქრულ კოშკებს, იცნებე შორს, ხოლო ნუ მოხვალ წუმპესს, მოტუეუებისა და სიტრუში“. და სინკაც ცუდათ გრძობს თავს ამ უსამართლო და ბოროტ ქვეყანაში.

„ა, დაბრუნდეთ იქ—ეგვადრება სონკა ოცნება მეფეს—სადღე გამოეფებულა სამარადისო, უმადლესი მშვენიერება. დაუბრუნდეთ ჩვენი ჯადოქრულს კოშკებს, რომელიც ცის და დედამიწის გაუკებარ სიღმრღობათაგან არანა მოქმედობს... და მეფეც უარყოფს ნამდვილ ქვეყანას, რომელიც სიბრძნეუტინის სიტკუთი, „არა სსამოფეო სიზმარს, აზრდილს და არიფანს“ წარმოადგენს. მეფე უარყოფს ნამდვილ ქვეყანას, რომ იმქვეყნიურ ოცნების შორეულ სმიეფოს შაფეროს თავი.

ოცნება სინამდვილეს აღმოტება და სჯობა — ეს აზრი ჩვეულებრივი თუმა როდენასხის ლირიკის. და თუ მოდერნისტი სიცოცხლეს სცვლის ოცნებაზე, მან უადრესობა უნდა მიახლოს არა რეალურ სინამდვილეს, არამედ მსატრულ სიტრუსს. ხელოვნების შემქნალობით, მოდერნისტი ცოცხლობს მსიურად; ხელოვნება ანთავისუფლებს მას სიცოცხლეში აქტიური მონაწილეობის მიღების სწავრთებისაგან. ეს არის მიზეზი, რომ მოდერნისტი ხელოვნებას სინამდვილეზე მადლა აყენებს.

შნიღლერის ზიესში („ხანჯლიანი ქალი“) გმირ-ქალს სრულებით არ აღმოეთებს ქმრის დაღატი. იგი დარწმუნებულია, რომ ქმარი ამ ეპიზოდს ხელოვნურ ნაწარმოებისთვის გამოაყენებს. ხოლო

როდენსე შეამჩნევს, რომ ჩოკარდმინიჭებული მადლი ქმარს აღარ ევლინება, თვით დაღატობისაქმარს. მას სწავია თავისი სხეობრივი დაღეპით სსზრდო მისიკეს მის ხელოვნურ შემოქმედებას.

მოდერნისტი ხელოვნების იმდენად მადლა აყენებს სიცოცხლეზე, რომ მზათაა თავისი სიცოცხლე მსხვერზლად შექმაროს ხელოვნებას.

შნიღლერის დრამაში („სიცოცხლის საათები“) დედა თავს ივლავს, რათა თავისი ავადმეფობით ხელი არ შეუშალოს შვილის ხელოვნურ შემოქმედებას. ხოლო „ხსჯლიან ქალის“ ინტერმედიაში ხელოვნებისმსატრარის ცოლი ჭკლავს თავის სიყვარულს, რათა ქმარმა ეს სიყვადლი სურათის დასმთავრებულ მოტივად გამოეყენოს.

მოდერნისტული ზოგია უბირდაზირებს მსატრარს, როგორც უმადლეს ტიპს; უბრდო მომაკვდავთ, რომელთაც რეალური სინამდვილე ურჩევნაით ხელოვნურ სიტრუსს: ეს განსხვავება უბრდო მომაკვდავს და ხელოვნებისმსატრარს შუა მეტად მაგიფობათა აღნიშნული ჭოფმასსტატის ზიესში: „ტიცინის სიყვადლი.“ ეს ზიეს ლირიული ჭიონის, ხელოვნების სადღებლად წარმოთქმული.

V.

სიცოცხლეს ჩამოშორებული მოდერნისტი სიამოვნებით აზრობს თვალს სიყვადლს. მას მკვდრები უფრო უყვარს; ვინემ ცოცხლები. ვიდეი დედალადანის ერი მოთხრობის გმირი გრაფი დატოლი სიყვარულ ცოლის სიყვადლის შემდეგ ისეთს გრძობას განიღდის, თითქოს ცოლი მას კვლავ კვერდით ავფდეს. გრაფი მიეუბრება ბღში, სკამისკან და აქ, როგორც წინად, უკითხავს ცოლს სიყვარულს ლექსებს. სლამობობით დატოლი მაკადსზე სდგამს ორს თინჯანს და შესტყერის სვარძელს, რომელზედაც განისვენებს მისი „მომამარე ილიოუხა“. გრაფს ისე გამოდუმბობთა და დაჟინებით თქირობს მიცვალბებულს ცოლზე, რომ მისი სატრება თანდათან ცოცხლ თერმას იღებს. და აი, ერთხელ გრაფი მოკეს „მუსიკალური სიღელ-კასკასი, რომელმაც სიხარული მიჭვინა სქმარწინა სარეკელს.“ გრაფმა მიმოიხედა. „სურვილის ჭ მოკანების-მიერ შექმნილი, ნაქსოვით შორთულ მჭვარ ბალიშზე ხელებ-დაურდნობაი, შესტყერდა მას ბურანში მუთფი თვით გრაფინის.“ მიცვალბებულ ცოლისადმი სიყვარულითაა გატაცებული როდენასხის ჭიუგი ვიანიც. იგი ეთვლდღე მთელი სსათობით რჩებს მიცვალბებულს თათსში, სდაც ეთვლდღე სკანი

ძველებურათა დაღატაკებული და სხადე მკვლარი მეუღლე თითო კვლე განაგრძობს სიტყვებს. მიცვალებულისადმი სიყვარულზე, როგორც უმადლეს ბედნიერებაზე, ოცნებობს გაუთმანის გმირი — შერალი დაურტალი.

თანამედროვე ქალაქის ხმაურბაზას და აურ-ხაურს მოდერნიზტი თავს ასებებს და მიდის ქალაქებისაკენ, რომელნიც დიდი ხანია დაიდუშენ და ნაგავს ქვეშ დაიფლენ. ვიდეი დე-ლილ-დანის ერთი მოთხრობის („იდუმლი მოგონების“) გმირი მიემგზავრება ინდოეთს, „უდაბნო ცათ ქვეშ განმარტოებულ, სოცარ ტუეთა შორის დამხრულ ქალაქების სემეფისაკენ“.

„ბაზი და გამხმარი შტანი უფელ-მხრივ დობავენ ბილიკებს, რომელნიც ოდესღაც დაძინის კუთხით, სიცილ-ხარხართ ხმარებულს სეიფის წარმადგენდა. ახლა ამ ბილიკებზე აღარ ისმის იარადის, სიმღერების და ეტლების ხმაურბა. მხოლოდ გველი დცურავს, და თვისის სისინით არდევს დროთა ბრუნვისკენ წაქცეულ სეთა და ზღუდეთა ნანგრევების სიხუშს. ხან-და-ხან თრთის ჭრახი ბრამინის — ნირვანის მძიებულ ამ ახრდილისა“.

მკვლარ ქალაქებში ცხოვრობენ რადენახის გმირები: მღუმარე ბრეუგებში განმარტოებული, დაურებულ ქუჩით და უძრავ არხთა შორის მოსეტიალე ჭიუგი ვიანი; არქიტექტორი ბორდოეტი, რომელიც თავს ივლავს, როდესაც ამოძვარებულ სიტყვების წყდვალენით „მკვლარი ბრეუგე“ სხვგვრა ხვთსადგურის სხეს იდებს.

მამკვლარებულ და დაუსხლებულ ქალაქებში სკენ ისწრაფიან უნებურად შინდღერის გმირები. ფონ-სვლა უერთლებს ბაქტრიისაკენ გამგზავრებულ არქეოლოგურ ექსპედიციას და ამ ექსპედიციასთან ერთად ნავსას და ნანგრევებში დამხრულს სოცარს ძველს ქალაქს აწულებს. კოტრე ფონ-ვერგენტინი აღტაცებულია, როდესაც: „ერთი ათასი წლის სიკვდილის შემდეგ იდუბებენ ქუჩები და სხვლები ბომბეისა“.

მკვლარ ქალაქებისადმი ჭიმიან რადენახის სუკეთესო ლირული დექსტიანი.

ამგვარად, მოდერნიზტიასთვის, მის-და შეუმხეულად, სიკვდილი სიტყვების ადგილს იჭერს. ჭიმიანსტალის ბიუსში („სიკვდილი და უგუნური“) გრაფი კლავდიო არსოდეს არ ცოცხლობდ მოთაინის სიტყვებით. იგი შორადან შესტქერდა სიტყვებს, როგორც გულცივი და ვიეას მოკლებული შეთვალურე. და კლავდიოს უახლოვება ჟამი

სიკვდილისა. მხოლოდ ახლა ნანობს გრაფი, რომ შხეს და ქვეყანას აქამდის „მკვლარი“ თვალბით შესტქერდა, რომ ხალხი კვლელზე მოტქრიალე ჩინურ ახრდილად ეგუნებოდა. გრაფი ემუდარება სიკვდილს აღროფის დიდი ცოდვის მოხანობას. მაგრამ გვიანდა. სიკვდილი უდამბოვია. მას ადამიანის ხეწხა-მუდარ არ ეუერება. და გრაფის გულს ერთი აზრი-და ახარებს:

„თუ სიტყვებზე ჩემი
 თუ მკვლარი, მამ იუვ სიტყვებზედ,
 შენ, სიკვდილო!
 განქრე, ახრდილო, მერთადის სიტყვებს!
 შე ვცნა ახლა, რომ მკვლარი ვცოცხლობ!
 გრმხობით ადსავსე, გამეგერგვი...
 თვით სიტყვებითვე მკვლარი გივალბო,
 შენ, სიკვდილო!..“

პეტრე დავაძე

(შემდეგი ოქნა)

მღაროს მუმის სიმღერა

მწარე ტანჯვაში მიჭკირან დღენი...
 შრომის ხუნდს მისდევს სიცოცხლის ძალი!
 თვალთ მიზნულდებ... ღონდებ სახე...
 ძარღვებში ჯანი გამოიკალა!

სისხლის ნაკალით ვღებავ ცივ წილს...
 ლუკმისთვის ვიბრძვი სვით განაწირი...
 ჭირის ოფლს ვანთხვე შევზნელ მღვიმეში
 ბელით კერპ-მემრთთა მონა... მოარჩილი!..

ეპ! რის ნაღველი! გამაგრდი ბიჭო!
 ოქროს მადანი თხარე და თხარე!
 სხვისთვის სიმღიდრე: ოქრო და ვერცხლი;
 ჩვენთვის კი... მხოლოდ ცივი სამარე.

ზოგი აქ ცვენისი... ჩუ! იქ ვილაცამ
 უკანასკნელად ამოვიგინა!
 ვაგლან! საბრალომ, პურისთვის, სისხლით
 ჯურღმული მორწყო და... მიიძინა!

...და კვლავ ტანჯვაში მიჭკირან დღენი...
 შრომის ხუნდს მისდევს სიცოცხლის ძალი!
 ყრული ძალ-ღონე ლუკმას შევსწირე...
 ძარღვებშიც ჯანი გამოიკალა!

ვაზიაროთ სული

ცხოვრების ჩარხი უკულმა დატრილდა...
ქვეყნიერება, შავ სენ-მოდებული, შემინე-
ბული, ხმა-ამოუღებელივ კვდება...

ლამის მფლობელნი, ნადირ-ფირინველნი,
ქვეყანას დაჰპატრონებიან და გააქეთგანვაში...
სტკბებიან!..

ქვეყნის ძარღვი დაღუმდა, დაჩლოუნგდა გა-
დამეტებულ დენისა, ბოროტებისა, უსამარ-
თლობისა და ჭირ-ვარამისაგან!

ველარც მზის სხივი, მთავრის სინათლე,
ვარსკვლავთ კამკამი ვერ სწვდება ცხოვრებას,
ვერ ჰბადებს სურვილს სიცოცხლისას!

კენესის ბუნება, კენესის თვით ადამი-
ანიც!..

გაპჭრა ცხოვრება, გაპჭრა ღიმილი!..
რაღა გვახარებს ამ ქვეყანად?

აზრი ნათელი, სიყვარული მიუწვდომელი
შეიქმნა, ბნელში შთაინთქა!

ერთი რამ გრძნობა-ლა შეგვგრჩენია: ერო-
ტიული ჟინი და მას ეძებნით დაავადებულ
სხეულში!

სხვა რამ გრძნობა გამჭრალია!

ეს, რომ გამოსკვერტდეს ყველას გულში,
სხივი სინათლისა, გონებისა, სიმართლისა, თავს
მოვიყრიდით, ძალად ვაქცევდით სურვილსა,
გულსაც და სულსაც ვაზიარებდით!

მაშინ მზის შუქიც წყვილიდს გაარღვევდა
და ბუნებასთან ერთად ჩვენც გავგახარებდა!

ანკარა ნაკადულები აფუქუნდებოდენ, გა-
დმოსჩქებდენ, მწვანე-ყვავილით შემოსილთ,
მთას, ტყეს, ველ-მინდორს აუშლიდენ ტკბილ
სიცოცხლის წყურვილსა!..

ფრინველნიც აღტაცებით შესიქიკიკებდენ
შენიერებას, თავისუფლებას!..

ცა-კი, ლაჟვრად-ფირიუზოვანი, კეკლუცად
გაგვიციენებს და კვლავ ყველას სახეზე კრთო-
მას დაგვიწყებს ღიმილი!..

გიორგი ფიცხოველი

მისხიობ-რეჟისორი ვალ. ირაკ. შალიკაშვილი

ვალ. შალიკაშვილი, ქართული თეატრის
ერთი ნაწიერი მისხიობთაგანი და მტოდნე რეჟისო-
რი, რვა წელიწადი რაც სცენასე გამოვიდა ზი-
რეუდად ქ. ქუთაისში და მას შემდეგ დიდის სიე-
ფარულით ამისხურებას სამიობლო სცენის დაწინაუ-
რებისა და განახლების საქმეს როგორც მისხიობი,
რეჟისორი და მწიგნობარი: გადმოთარგმნილ-დაწე-
რილი აქეს ღვაძლე თანამედროვე ზეის და სხვა
და სხვა წერალები ხელფანების შესახებ. 1908/09 წ.
სეზონში ქართ. დრამ. სპოგ. დასის რეჟისორად
იყო მოწვეული ვლ. ყანჭელაძის ერთად და დიდის
უსართაც უძღებოდა საქმეს. გასულ სეზონს მის-
პოგე წავიდა ადგილობრივ სასცენო ხელფანების—
და განსკუთრებით სამხატვრო თეატრის—განახნო-
ბად, რომ მკტის ცოდნით აღსურებელი დაბრუნე-
ბად სამიობლო სცენას. მომავალი სეზონისათვის
იგი ვ. გუხასიას ერთად მოწვეულია ქართ. დრამატ.
დასის რეჟისორად თანსწორის უფლებით.

როგორც მისხიობს, ვ. შალიკაშვილს ქართული
სპოგადებას კარგად იცნობს. ვ. შ. ჯერ ახალგა-
ზდაა, ჯანდნით სავსე და შრომის მოყვარე: ეფე-
ლივე ეს იმედს გვაძლევს, რომ ქართ. სცენას უფ-
რო ენერგიით მოემსახურება.

შთაბეჭდილება

(პ. ფიცხოველის შეხების კონცერტის გამო)

მრავალტანჯულს, სისხლითა და ძალმომ-
რეობით შელახულ ქართულ სულს მრავალ-
ჯერ მიუმართავს მუსიკის სფეროსათვის. აქ,
ამ სფეროში ჩაუქსოვია ქართულ სულს თა-
ვისი სიხარული, ტანჯვა, ვაება, სიამაყე, დამ-
ცირება... და თუ მდიდარია და მრავალფე-
როვანი ჩვენი ერის ისტორია, არა ნაკლებ
მდიდარია ქართული ხალხური მუსიკა.

პატივცემულ ახალგაზდა მუსიკოსს კ. ფოცხვერაშვილს ქართველი ერის ამ გენიისათვის მიუძღრათავს. თავისი სიმფონია „ბრძოლა ამირანისა ბაყბაყ-დევთან“ ქართულ ხალხურ მელოდიებზე აუშენებია. საკმარისია გულდასმით მოისმინოთ ამ სიმფონიის მეორე ნაწილი—სცენა წერილის კითხვისა—რომ გაითვალისწინოთ ის ნათესავური ნასკვი, რომელიც ამ სიმფონიის სულს ხალხურ მუსიკალურ შემოქმედებასთან აკავშირებს.

ქართული სიმღერები, ხოროსა და ორკესტრის-შიერ შესრულებული, მეტად ლამაზი, მძლავრი დი ორაგინალურიც არიან. ამ სიმღერების ორაგინალობა გამოიხატებ, ქართულ სამიმოვან ხორაში მეოთხე ხმის დაარსებით. ფოცხვერაშვილის ეს რეფორმა არა თუ არ ეწოთირება ქართველ ადამიანის სმენას, პირიქით ფრიად სასიამოვნო შთაბეჭდილებას ახდენს მსმენელზე. ამის დამამტკიცებელია ის

ხანგრძლივი და ერთსულოვანი ტაშის ცემა, რომლითაც დაჯილდოებულ იქნა თვითოველი სიმღერა. ჩინებული შთაბეჭდილება მოახდინა ჩვენზე დიდებულმა სენატურმა მოტივმა „ლილე“.

კონცერტის დასაწყისისა შესრულებულმა „დავლურმა“ და „ლეკურმა“ ბალანჩივაძის „თამარ-კბიერიდან“ ამოღებულმა, სასიამოვნო შთაბეჭდილება მოახდინა დამსწრე საზოგადოებაზე. ლამაზი იყო აგრეთვე ქართული მარში იპოლიტოვ-ივანოვის სილუა „ივერი“-იდან.

საზოგადოთ, საღამოს კონცერტიულმა განყოფილებამ ნათელჰყო ფოცხვერაშვილის შრომის მოყვარეობა, მუსიკალური ნიჭი და ორგანიზატორული უნარი. სულ მოკლე ხანში ასრმოც კაცისაგან შემდგარ ხოროსა და ორკესტრის მომზადება-გაწრთვნა არც ისე ადვილია, როგორც შეიძლება ეს ბევრს ეგონოს. ფოცხვერაშვილის ეს ღირსებანი თავმდებია იმის, რომ ახალგაზდა მუსიკოსი თავის მოღვაწეობით შესაფერ ღვაწლს დასდებს ქართულს მუსიკას.

ჩვენის მხრივ, ვუსურვებთ ფოცხვერაშვილის ნიჰს წარმატებას.

ციხკარი

(პეჩი 1920)

ელიზა ოქეშკო

ზოღანეთის ეს ერთი თავსწახნა ვწუსრებაც ეწვია. სხგრძლივის სსუელაბით დასუსტებულა, ცნობილი შწრალი ჭალი, ელიზა იეჰოკა გარდაიცვალა და გლოვის ძაძაძი გასწეა მთელ ზოღანეთის კოფნული გულის ძეგრა. განსწენებული ზატეუცემული და ცნობილი ეო არამც თუ შსოღოდ თავის სმშსოღო კერაზე, არამედ კერაზას, რუესს და ჩვენაივ. მისმა მადღანამ და ცხოველშეოფელმა შეშქექელამ სმოცზე შეტი ნაწარმოები დაუტოვა ზოღანეთის კასმულ შწერღობას. მთშეტებული მთაგანი თარგმნილია, როგორც რუსოეს, ისე კერაზოესს ენებზე; ჭართულადაც არის სთარგმნი ზოგოერთი მისი ნაწარმოები.

ელიზა ოქეშკო ცხოვრობდა ჭალაქ გრდნოში, ამ კერაელთა დედა-ბუდეში. მას გარს ეხვია ის წრე რუსო საზოგადოების, რომელიც—კბრაელთა მიუღვარებით გამსწავლული—დაუნდობლად სდეუხადაიღოღვას რჩეულს ეს. მარგამ მის სპეტკას და უშწიკლო გულს ამ მწკარეობა აწრდილიც ამკვარის კაცო-მოძლეულობის შირიქით მან შეჭქმნა შესნი მსწავი „მაიერ ოუსეუოფინი“ და „ელა კაერო“ რომლებშიაც მან ცდრხდაის ფერადებით დასწრთათა კბრაელთა უშწეო მდგომარეობა, მისი სსოწარგვეთილი განცდანი, მათის დეუნდობის ნიშნდობილეი სმიწარე.

განსწენებული ზოღმედ არისტოკრატულ თვასწ

ეკუთვნის, მაგრამ იგი გულ-წრფელი და გულ-თბილი დემოკრატი იყო. მისი Obrazek z lat glodowczyh-ი, რომელიც 1866 წელს დაიბეჭდა, კონკრეტულად აღწერს გავრცელებულ და ატარებულ უმუშევრობის ბედს-წერას დასტარის და ზოგჯერ უცხადებს გაბატონებულ ძალ-მომრეობას.

სახვადოდ მის გულში შეუდრო და თან-

მგრძობა ადვილს ზოლოდბა უოგელი დახვარული, უმწყო, სუსტი და უღონო, ბედისკან დაშინებულად აღმანის.

დაეჭვა ზოლოდბათისთვის იგივე იყო, რაც სოფლისკეთისთვის ჟორჟ-სანდი.

ამისთვის ცხადია, თუ მისმა დაკარგვამ რათა გადავიხან მთელს ზოლოდბათს გლოვის ძაძა.

მტარვალის ბელი

(დასასრული, იხ. „თეატ. და ცხოვ.“ № 19)

VII

ნადირ-ალა, ჰასანი და მელჰამი

ჰას. (შემოიყვანს შეღებულ თვალბუბუკულს, მოხსნის) ნუ გეშინიან, შენ აქ უკეთეს ადგილას ხარ...

მელ. (რა იცნობს, შეტყუებას) ოჰ, ღმერთო ჩემო! ისევ მტარვალის სასახლეში... (ჰასანს მძულვარებით) ისევ შენ, ჰასან?!... ზღვაზე გამყიდე... ძლივს გადავირჩით, აქაც კიდევ შენ?!.

ჰას. ნუ გეშინიან, შენი ილჰიმიც აქ არის ახლო...

მელ. (სასოწარგვეთილი) მაშ ისიც, ღმერთო!... მერე სად არის?!...

ნად. (ამ დროს თათს დაადებს, გაადებს უჩინარა კარი მარცხენა მხარეს) სულთანმა ბძანა აქ მოისვენო...

ჰას. (აიუვანს უცხად, ჭრე შეიყვანს, თათს გაშვავ, კარებზე მიიხურება) სულთანმა ბძანა...

მელ. (სასოწარგვეთილი. ბოლო სიტყვები კარების მიხურვით დასრულებს) ღმერთო! ილჰიმი, ილჰიმი მაინც გადავირჩინე...

ნად. (ჰასანს გასვლისათვის) ახლა ხომ ჩემი მადლიერი ხარ? უბრალო ჩარჩი ქალებისადღეს სულთანის ხანი შეიქნე.

ჰას. ძველი დრო სჯობდა. აი, დამოყნას რომ მსახურობდი... (მოაგონებს) მეც რომ გშველიდი... მე ორას მძღვედი, შენ-კი ოთხმოცს იღებდი ხაზინის ნაცვლად... (ამ დროს ხელს წაჭრავს ნადირ-ალა და აქედ-იქით იხვდება კშაგურის დიმილით) ჰო, გახსოვს ერთხელ სოფლაკის გემზე...

ნად. ჩუშუშ...

ჰას. ჰო, მართლა როგორ გყავს: მე რომ გურულა ნავით მოგვარე?...

ნად. თვლია ჩემი ჰარამ-ხანისა... (გადან)

VIII

ხონთქარი და მოლა

ხონ. (გამოვლენ, კარები მიიხურება) მაშ აგრე, შური... ეცადე ხალხში შური ჩათესლო უცხოებისადმი. მაჰმადიანთა მტრობა რე შური ქრისტიანთადმი. ჩვენი მომხრე მოლოები რაზმს გაუძღვენ, გადაცმულები, და ქრისტიანებს მისივნენ... ნუ დაინდობენ...

მოლ. (მიუხვდება) ამით ევროპას ავაყაყანებთ...

ხონ. ახალ მმართველებს გადავებარებ... თვით კომიტეტზე მიუუთითებ... ამასთანვე კომიტეტის მეთაურები ნელ-ნელა წავლენ...

მოლ. ეშმაკის კერძი...

ხონ. საიქიოს...

მოლ. დავიბრუნდება ჩვენი მართველი...

ხონ. (ნასიამოვნება) მამამთავრობაც შენ გეკუთნება.

მოლ. ალაზი იყოს შენი მფარველი...

ხონ. მაშ, გასწი ახლა. გახსოვდეს ყველა. (მომავალ მოღას გადადევნებს თვალს, რა გაჟა) ჯერ მემსახურე, შემდეგ ღირსებით მოგიხსენიოთ... თუ დავიბრუნე ჩემი უფლება... თუ?... თუკი არა, დამიბრუნდება!.. (ზატრას ხნის შემდეგ) ახლა-კი, ვნახო ჩემი ჰარამ-ხანის უტყბესი რა ყოფაშია... (შავა, თათს დაადებს იმ ადგილს, სადაც შეიყვანეს შეღებულ, რა გაადებს კარები) როგორ გიკითხო...

IX

ხონთქარი და მელჰამი

მელ. (გამოვარდება ისე, რომ ხონთქარი უკან და-

იწვევს ჯაბუში ხელის ჩადებით) რა გსურს, მტარვალო! როგორ მძახხარ და მეზიზღები შენის დიდებით... უბრძანე ჩორას, შენს ერთეულ ჯალათს: მტანჯოს, მაწამოს... ის მირჩევნიან შენს გარყვნილებას...

ხონ. ჰა, ჰა, ჰა, ჰა, ჰა!.. არა ჩორამ, თვით მე... ჯერ, ვით ქალით, ვიჯერებ სურვილს, შემდეგ ვაწამებ, მაგრამ რაკი დაგაკნობ მივაგდებ თვით ჯალათ ჩორას, რომ დასტკბეს შენით...

მელ. ო, მხეცისა გზავსო...

ხონ. ამას იხილავს თვით შენ სატრფო...

მელ. (სასწარვეკეთილი) ჩემი ილჰიმი...

ხონ. სწორედ ილჰიმი... შეხედე, ორივეს ერთად ვაწამებთ...

მელ. (მადლა თვალუბანურაბით, სსსოებით მოცული) ღმერთო, შენ მისხენ!..

ხონ. ორივეს ერთად, ერთად ვაწამებთ... იტანჯებოდეთ, ხედავდეს ამას შენი ილჰიმი... ხედავდეს სატრფო სატრფოსა ტანჯვას, ვერკი შევლოდეს...

X

ივრე და ნადირ-ხანი

ნად. (შეშინებული) თვით მბრძანებელი! ხო მალდი „ოსმან“ მოგვიახლოვდა, მეზღვაურები გარს შემოგვეტყენ...

ხონ. (შეჭვივრებს) რაო! რას როტამ...

ნად. ტყვე ილჰიმი-ოღლი ვანთავისუფლეს...

მელ. (სისხრულით ხელებს აღაწერს) გმადლობ შენ ღმერთო!

ხონ. (განრისებული) გასწი, უბრძანე ჩემს რაზმის უფროსს შეებრძოლოს თავზედ... (გაგა ნადირ-ად. შეღჭმის) შენ გიბარინე? არა, ნუ სჩქარობ! ჯერ კიდევ მე ვარ აქ მბრძანებელი...

ნად. (შეშობრუნდება სასმერ დიმილით) იუსუფ-ეფენდი გზაში მოუკლავთ...

ხონ. (კმაყოფილებით) დიდაარს ალახი...

მელ. (თავისთვის) ღმერთო, შენ ჰკითხე შავრაზმელებს...

ნად. მეზღვაურთ ჯარი უკვე გაბრუნდა, ყოველ ქუჩებში სისხლის ღვრა...

ხონ. უმთავრესად-კი უცხო ქვეშერდომთ სადგომთა წინა?... (რა მიიღებს ზსიუს თავის და ქნეკით ნადარ-ხანისგან) ყოჩაღ, ჰასან-ხან!.. (ნადირ-ადა გაგა) გასწი, ამბავი...

მელ. (თავისთვის) ღმერთმა დასწყევლოს...

XI

ხონთქარი, მელჰამ და მოლა

მოლ. (უხინარ კარებადს, სდაც შეკვიდა) ცუდი ამბავი!..

ხონ. (შეკერთადი) რა მოხდა?..

მოლ. კომიტეტის მთავარი რაზმი ამ სასახლისკენ მოეჩქარება...

ხონ. (განრისებული) მერე, რისთვის...

მოლ. (გაუბრედავით) ჯარი და ხალხი აცხადებს ხონთქრად...

ხონ. (გააწვევტინებს უსიამოვნო სხსის შეტუვლეებით) მაჰმედ მეხუთესი!..

მოლ. დიახ, ხელმწიფევი...

ხონ. (გაბრასებული) ნადირ-აღა!... მომიხმე ჩორა...

მელ. (შეშინებული) ღმერთო, დამისხენ...

XII

ივრე, ილჰიმი, შეიხ-ულ-ისლამი, სულიმბეი და დოულეტი

ნად. (შემოვარდება შეშინებული და ფერ-წასული) სასახლის რაზმი დემორჩილა კომიტეტის რაზმს...

ხონ. (გააფთრებული) უ, თქვე ძილებო! მერე ვინ მოგცათ მაგის უფლება?!..

ნად. (უკან დაიხეოს და თან უკან იხედება) აქედ ნოლიან...

ხონ. გასწი ჰასანი...

ნად. ჰასან შეიპყრეს... (უკან იხედება კარებში, შემდეგ დაიწვეს უხინარ კარებისკენ) აქედ ნოლიან...

ხონ. (ჩაფიქრებული) გათავდა ყველა... (მიიხედავს შემოსავალ კარებისკენ, შემდეგ ზირდაზირ კედელში უხინარ კარებისკენ) მაგრამ ჩემი გზა მსხნელი (მსწრაფად შავა კედელიან, დადებს ხელს, გაიღება, რა შესდგამს ნაბიჯს, მის სინელეში შეუსეჩებს მტირე ხმურობით იღჭიმ-ოღლი, გადმოდგამს ნაბიჯს წინ და ხონთქარი უკან დახეული იგრავს ჯაბუში ხელს) აქ ვილა...

მელ. (გახარებული) ჩემი ილჰიმი...

ილ. (სამხედრო წესით გამოტყეული) საიდუმლო გზაც შენთვის შეიკრა. განკარგულე-ბა კომიტეტისა...

ხონ. (ამოიღებს რეველერს, ამას თვალ-უერს ადევნებს შეღჭმის) ჩემი გზა ხსნისა... (დაუმიზნებს იღჭიმის) მაშ, მოკედი...

მელ. (უკანაღან წასწვდება ხელში, მკერა და უჭერს ძირს დაქნეული, გავარდება იატაკზე და შეერია) ხელი!.. სანამ ცოცხალ ვარ..

ხონ. (მოიხედავს, რა სახეს, რომ შეღვამს უჭირავს მისი ხელი, კბილების კრასქუნით ძალზე დაიქუქს ხელს, განათავისუფლებს, ხოლო რეველ-ვერს ძირს დაჯდებს) შაბაშ...

შეიხ. (ამ დროს უკვე შემოსულები არიან: შუახ-ულ-ასლამი, სულამ-ბუი, რომლებიც მის გვერდითა სდგანს და დოულები მის უკან) ვითა მგობელი წმინდის ყურანის, შენ აბდულ ჰამედ, სახელითა ღვთისათა, მაჰმადიანთა, ჩვენმა ეკლესიამ გადაგაყენა. ხოლო წმინდა ხალიფთ მემკვიდრედ, მაჰმადიის წყალობით, დღეს მაჰმედ მესუთე დანიშნა.

ხონ. (თათქო გამოარკვაო, მრისხნედ) რაო!.. (შემდეგ მოდუნდება, ვით შიამკვდავო, ხოლო სხის სიმსუღვართ) ჩემი ძმა...

სელიმ. (ბრძანებს კილოთი) ვით მოლაღატე კონსტიტუციისა, ფიცის გამტეხი, დამარღვეველი დემოკრატიულ წესწყობილებისა; ვით შემდგენელი შაჰის რაზმისა; ვით გამომწვევი სისხლის ღვრის ჩენსა და უტხო ძმათა შორის.. ხალხისა და ჯარის სურვილისამებრ კომიტეტის მთავარ სამსჯავრომ (ეველას შეედარი სამხედრო წესით გამოაჩივებთან) შენ მოგისაჯა: (მოღა დასადი-რადა შეკრთაღნი უკან-უკან იქვეთან უჩინარ კარებსაკენ. სელამი განსვრძობს): „ოსმლთ ხონთქარი...

ხონ. (უგმაფთაფლოთ წამოაძებს, ვით განრისხებული, შემდეგ მოდუნდება, ვითა მორჩილი) მე!..

სელიმ. (მის და უკურადლებოდ განსვრძობს ბრძანების კილოთი, სმის ახლდებით და გარკვევით) „აბდულ ჰამედი გადაყენა და ჩამოართო სულთანის უფლება...

ხონ. (მრისხნედ) როგორ, მე!.. (მოდუნებულა) სხვა... სხვა?..

მელ. (განსვრძობს უფრო დაბალი ხმით, ვით თანგრძნობით) ტყვეა ხალხისა“..

ხონ. (სსოწარკვეთილი) მე. ტყვე...

დოულ. (ხონთქარს წინ სამხედრო წესით განაჩივებოდა კამოშელად დახმით) ხალხის მბრძანებით და კომიტეტის განკარგულებით მე თქვენ გატყვევებო.

ხონ. (წარტრბანდება და დაუშვებს წამოაძხილს შემდეგ) მე!..

სელ. შენ ლეიტენანტ, ყმაწვილო ილიპი! (შეხედავს შეღვამს) წაიყვა შენი საცოლე მელჰამი.

მელ. (შეღვამი და იღვამი ერთმანეთისაკენ გაქნებთან და ჩაქვადებენ ხელი ხელს) ილიპი!..

დოულ. (მსწრაფლ მივაკარებთან და სამხედრო წესის დაცვით განსვრძობს) ხონთქარი აბდულ ჰამედი დატყვევდა! (ესევე განმეორდება კარებშივე შეგნით მდგარისგან, შემდეგ რამდენიმე-ჯერ უფრო მიმწვლანის ხმით ისევე დაბრუნდება და უკან მოუდგება ხონთქარს, რომელიც სავარძელშია ჩამჯდარი მოდუნებული)

ხმა შიგნიდან. (შესამედ გემეორდება, უფრო მიმწვლანის ხმით) ხონთქარი აბდულ ჰამედი დატყვევდა...
ს. გლახაშვილი

ფ ა რ დ ა

სათეატრო ამბები

ქართ. დრამ. სოზოგ. სასარგებლოდ 29 მაისს გაიმართება სერინობა-წარმოდგენა.

ელ. ჩერქეზიშვილი ორშაბათს, 31 მაისს გამართავს წარმოდგენას ზუბალაშვილების სახალხო სახლში.

ექ. ვახტანგ ლამბაშიძის. ქართული ლექცია „მტრები ადამიანის ორგანიზმის“ ბუნდოვანი სურათებით, გაიმართ. ზუბალაშვილთა სახალხო სახლში.

კ. ფოცხვერაშვილის გაწვევა ყარსში, როგორც დანამდილობით შევიტყუეთ, ჩვენს ახალგაზრდა მუსიკოსს კ. ფოცხვერაშვილს ყარსში იწვევენ კონცერტის განმართავად.

არაჩვეულებრივი წარმოდგენა-გასართობი გაიმართება ქართულ საზაფხულო თეატრში ალ. წუწუნავას თაოსნობით. საღამოს პროგრამა შედგენილი იქნება თბილისელთათვის სრულიად უცნობი შინაარსით.

შინაარსი: ხალხის გულის მესაიდუმლენი; მონაცემებისა — ეკლავილია; ჩემი შენიშვნებით — ღ. დადაიას; ზღვა ოკეანე — ვ. აბრეგვას; კ. ს. სტანისლავსკი და ვ. ი. ნემიროვიჩ-დანჩენკო — ვ. შალავაშვილის; სიმღერით მიხმოზს შეუბრალდებლად — ცქეპტის; დასველეთ ევროპიულ მოდერნიზმის ძირითადი მოტივები — ჰ. დადვაძის; მალაროს მუშის სიმღერა — ვ. გოგავას; ვაზიაროთ სული — ვ. ფოცხვერას; ვ. შალიკაშვილი; შთაბეჭდილებანი — ცისკარის; ელიზა ოკეშკო; მტარვალის ბედი — ს. გლახაშვილის; სათეატრო ამბები.

რედაქტორ-გამომცემელი **იოსებ იმედაშვილი**

საანუფაბურო ამხანაგობა

ნაზაროვისა და ოსიივისა

ერენის მოედანზე, ქალაქის გამგეობის დარბაზის ქვეშ.

ყოველდღე მოსდით აბრაჰიმის, მატეელის, ტილოს

და ბამბეულის დიდძალი საქონელი

უკანასკნელი მოდისა

ამხანაგობა ზატუტემულ ხაზოკალოების ურადლებას მაქცევს საქონლის დირსუბასა და დღემდის არ
უთვალ სიასფუჟე სყიდვა შევუვაჭრებლად 25—8

მიიღება ხელის მოწერა 1910 წლისთვის

ყოველ-დღიური საპოლიტიკო და სალიტერატურო გაზეთზე

„ჩვენი გაზეთი“

1910 წელსაც გამოვა იმავე პროგრამით, როგორც წინად გამოდიოდა. გაზეთი წლიურათ ელირება თბილისში და თბილის გარეთ 7 მან., ნახევარი წლით 4 მან., საზღვარგარეთ 14 მან. წლით, ნახევარი წლით 7 მან.,

ფულის გამოსაზავნი აღრესი: Тифлисе, тип. „Шроуа“, Кашветрату Кон. Цуладзе.

სახალხო სახლი მმ. მუხალაშვილებისა.

ორნაბათს, 24 მაისს, 1910 წ. ქართულ სტენის მოეფარეთავან

წარმოდგენილი იქნება

*** 1. ქ რ ი ს ტ ი ნ ე ***

გ. ნინოშვილის მოთხოვნიდან ვად. პ. ირეთელის-მიერ ღრამ. 4 მოკ. 5 სუფ.

2. ტ ი მ ო თ ე ს ლ ე დ ვ ი

ვოდ. 1. მოკ. ი. გრიშაშვილისა,

ადგილების ფასი 60-დან 5 კ-მდე.

ბილეთები იყიდება თეატრის კასაში.

ღასაწყისი საღამოს 9¹/₂ საათზე.

რეთისორი გ. მატარაძე

ადმინისტრატორი ა. გოჩიტაშვილი

განყოფილება „პროგრამის“ სტამბისა, ასახლის ქუჩა, თავდაზნაურთა სახლში

ქართული თეატრი

—(შაბათს, 29 მაისს 1910 წ.)—

ქართულ დრამატიულ საზოგადოების სასარგებლოდ

გ ა ი მ ა რ თ ე ა ა

I

ს ე ი რ ნ ო ბ ა მ რ ა ე ა ლ ი შ ა ნ ა ა რ ს ი თ

II

—(ცოცხალი ვამეთი)—

III

ც ო ც ხ ა ლ ი ს უ რ ა თ ე ბ ი
ტარნოვსკაია; მიჯაჭვული ამირანი

გლეხი-კაცის ისტორია

სომხურად თარგმანი ვ. ფაფაიანისა, სურათებით იბეჭდება „ნადეჟდა“-ს სტამბაში.

მსაფარიის გ. ი. ვაზაშვილის სურათების გამოდგენა

ლია 10—4 საათამდე საკუთარს სამხატვრო სახელოსნოში „სუდებნი“ ქუჩაზე, სახლი იზმიროვის, № 47. შესასვლელი ფასი 40 კ. მოწაფეთათვის — 20 კაპ.

ხელთნაწერი პიმეში შემთხვევით იყიდება ლევ. ბალაშვილთან. ანდრონიკოვის ქ., № 5.